ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

MATEMATIKOS IR INFORMATIKOS FAKULTETAS

MATEMATIKOS KATEDRA

Ingrida Tunaitytė

Rymano dzeta funkcijos Melino transformacija kritinėje tiesėje

Magistro darbas

Darbo vadovas

Prof. habil. dr. Antanas Laurinčikas

Šiauliai, 2010

TURINYS

ĮVADAS

Tegul $s = \sigma + it$ yra kompleksinis kintamasis. Rymano dzeta funkcija $\zeta(s)$ pusplokštumėje $\sigma > 1$ yra apibrėžiama Dirichlė eilute

$$\zeta(s) = \sum_{m=1}^{\infty} \frac{1}{m^s}.$$

Ji yra analiziškai pratęsiama į visą kompleksinę plokštumą, išskyrus tašką $s = 1$, kuris yra paprastasis polius su reziduumu, lygiu 1.

Svarbią vietą funkcijos $\zeta(s)$ teorijoje užima momentų problema. Tegul

$$I_k(T, \sigma) = \int_0^T |\zeta(\sigma + it)|^{2k} dt, \qquad k \geq 0,\ \sigma \geq \frac{1}{2}.$$

Momentų problema reikalauja rasti momentų $I_k(T, \sigma)$ asimptotiką, kai $T \to \infty$, arba bent gauti jų įverčius. Įdomiausias atvejis yra $\sigma = \frac{1}{2}$. Egzistuoja hipotezė, kad

$$I_k\left(T, \frac{1}{2}\right) \sim C_k T (\log T)^{k^2}, \qquad T \to \infty,$$

su kuria nors teigiama konstanta C_k. Šią hipotezę atveju $k = 1$, įrodė Hardis (Hardy) ir Litlvudas (Litllwood) 1918 metais. Jie gavo, kad $C_1 = 1$. Kai $k = 2$, dydžio $I_2(T, \frac{1}{2})$ asimptotinę formulę rado Ingamas (Ingham) 1924 metais. Yra žinoma, kad $C_2 = \frac{1}{2\pi^2}$. Dar viena k reikšmė, su kuria yra žinoma momento $I_k(T, \frac{1}{2})$ asimptotika, yra lygi

$$\frac{C}{\sqrt{\log \log T}}.$$

Ši reikšmė yra glaudžiai susijusi su Rymano dzeta funkcijos ribine teorema apie konvergavimą į logaritmiškai normalųjį dėsnį ir buvo išnagrinėta [3] monografijoje.

Momentų $I_k(T, \sigma)$ tyrimui yra naudojami įvairūs metodai. 1995 m. japonų matematikas Motochašis (Motohashi) pastebėjo, kad šiam tikslui gali būti pritaikomas Rymano dzeta funkcijos modifikuotosios Melino (Mellin) transformacijos. Šios transformacijos paprastai žymimos $\mathcal{Z}_k(s)$ ir turi pavidalą

$$\mathcal{Z}_k(s) = \int_1^{\infty} \left| \zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right) \right|^{2k} x^{-s} dx, \qquad \sigma > \sigma_0(k) > 1.$$

Motochašis pirmasis apibrėžė transformaciją $\mathcal{Z}_2(s)$ ir pritaikė ją ketvirtojo momento $I_2(T, \frac{1}{2})$ tyrimui. Funkcija $\mathcal{Z}_2(s)$ yra pakankamai sudėtinga. Pavyzdžiui, taškas $s = 1$ yra jos penktosios eilės polius, o Rymano dzeta funkcijos kompleksiniai nuliai $s = \frac{\rho}{2}$, ρ yra $\mathcal{Z}_2(s)$ poliai. Funkcija $\mathcal{Z}_2(s)$ turi ir daugiau ypatingų taškų, kurie yra susiję su sudėtinga modulinių formų teorija.

Magistrinio darbo tikslas yra išnagrinėti paprastesnę funkciją $\mathcal{Z}_1(s)$. Darbe yra gaunamas funkcijos $\mathcal{Z}_1(s)$ analizinis pratęsimas į pusplokštumę $\sigma > -\frac{3}{4}$ ir įverčiai.

1. PAGALBINIAI REZULTATAI

Mums bus reikalinga antrojo momento $I_1(T,\frac{1}{2})$ asimptotinė formulė. Tegul γ_0 yra Oilerio (Euler) konstanta, tai yra,

$$\gamma_0 = \lim_{n\to\infty}\left(1+\frac{1}{2}+...+\frac{1}{n}-\log n\right) = 0,577215... \ .$$

Tarkime, kad

$$I_1\left(T,\frac{1}{2}\right) = T\log\left(\frac{T}{2\pi}\right) + (2\gamma_0 - 1)T + E_1(T). \tag{1.1}$$

1.1 lema. *Tegul $T\to\infty$, tuomet*

$$E_1(T) \ll T^{\frac{1}{3}}.$$

Lemos įrodymą galima rasti [4] monografijoje. Čia žymuo $f(x)\ll g(x), x\in\mathcal{X}$, reiškia, kad egzistuoja tokia konstanta $C>0$, jog visiems $x\in\mathcal{X}$ yra teisinga nelygybė $|f(x)|\leq Cg(x)$. Taigi, šis žymuo yra žymens $f(x)=O(g(x)), x\in\mathcal{X}$, sinonimas. Dažnai jį naudoti patogiau, nes yra nereikalingi skliausteliai.

1.2 lema. *Egzistuoja tokia konstanta $C>0$, kad*

$$\int\limits_0^T E_1^2(t)dt \sim CT^{\frac{3}{2}}, \qquad T\to\infty.$$

Lemos įrodymas yra duotas [2] monografijoje.

Apibrėžiame funkcijas

$$f(T,n) = 2T\mathrm{arsinh}\sqrt{\frac{\pi n}{2T}} + \sqrt{2\pi nT+\pi^2n^2} - \frac{\pi}{4},$$

$$g(T,n) = T\log\left(\frac{T}{2\pi n}\right) - T + \frac{\pi}{4},$$

$$\mathrm{arsinh}x = \log(x+\sqrt{x^2+1}),$$

ir sumas

$$S_1(T;N) = 2^{-\frac{3}{2}}\sum_{n\leq N}(-1)^n d(n) n^{-\frac{1}{2}}\times$$

$$\times\left(\mathrm{arsinh}\sqrt{\frac{\pi n}{2T}}\right)^{-2}\left(\frac{T}{2\pi n}+\frac{1}{4}\right)^{-\frac{1}{4}}\sin(f(T,n)),$$

$$S_2(T;N) = \sum_{n\le N_1} d(n) n^{-\frac{1}{2}} \left(\log \frac{T}{2\pi n} \right)^{-2} \sin(g(T,n)),$$

kuriose

$$C_1 T < N < C_2 T, \quad 0 < C_1 < C_2,$$

$$N_1 = \frac{T}{2\pi} + \frac{N}{2} - \sqrt{\frac{N^2}{4} + \frac{NT}{2\pi}},$$

ir

$$d(n) = \sum_{d|n} 1.$$

Be to, tegul

$$G(T) = \int_1^T E_1(t)dt - \pi T.$$

Mums bus reikalinga funkcijos $G(T)$ išraiška baigtinėmis sumomis. Toks rezultatas buvo gautas [1] straipsnyje.

1.3 lema. *Tegul $T \to \infty$. Tuomet yra teisingas įvertis*

$$G(T) = S_1(T;N) - S_2(T;N) + O(T^{\frac{1}{4}}).$$

Funkcijos $G(T)$ išraiška yra gana sudėtinga, nes į ją įeina sudėtingos sumos $S_1(T;N)$ ir $S_2(T;N)$. Pasirodo, kad pritaikius iš analizės gerai žinoma Teiloro formulę, funkciją $G(T)$ galima užrašyti paprastesniu pavidalu. Tai buvo padaryta [2] monografijoje.

1.4 lema. *Tegul $T \to \infty$, tuomet yra teisingas įvertis*

$$G(T) = 2^{-\frac{1}{4}} \pi^{-\frac{3}{4}} T^{\frac{3}{4}} \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n d(n) n^{-\frac{5}{4}} \sin\left(\sqrt{8\pi n T} - \frac{\pi}{4} \right) + O(T^{\frac{2}{3}} \log T).$$

Funkcijos $G(t)$ vidurkio

$$\int_1^T G(t)dt$$

įverčiui yra reikalinga klasikinė išvestinių testo lema.

1.5 lema. *Tarkime, kad $g(x)$ yra teigiama monotoninė funkcija intervale $[a,b]$, $|g(x)| \le G$, o funkcija $f(x)$ intervale $[a,b]$ turi monotoninę išvestinę ir $f'(x) \ge a > 0$ arba $f'(x) \le -a < 0$. Tuomet yra teisingas įvertis*

$$\int_a^b g(x)e^{if(x)}dx \ll Ga^{-1}.$$

Jeigu funkcija $f(x)$ *inervale* $[a, b]$ *turi antrąją išvestinę ir* $f''(x) \geq b > 0$ *arba* $f''(x) \leq -b < 0$, *tai tuomet*

$$\int_a^b g(x)e^{if(x)}dx \leq Gb^{-\frac{1}{2}}.$$

Lemos įrodymas yra duotas [2] monografijoje.

Naudodami 1.4 lemą, gausime funkcijos $G(T)$ įvertį.

1.6 lema. *Tarkime*, kad $T \to \infty$. Tuomet yra teisingas įvertis

$$G(T) \ll T^{\frac{3}{4}}.$$

Įrodymas. Kadangi funkcijai $d(n)$ su kiekvienu $\varepsilon > 0$ yra teisingas įvertis [4] $d(n) \ll n^{\varepsilon}$, ir

$$\left| \sin\left(\sqrt{8\pi nT} - \frac{\pi}{4}\right) \right| \leq 1,$$

tai eilutė 1.4 lemoje absoliučiai konverguoja. Todėl

$$G(T) \ll T^{\frac{3}{4}} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^{\frac{5}{4}-\varepsilon}} + T^{\frac{2}{3}} \log T \ll T^{\frac{3}{4}} + T^{\frac{2}{3}} \log T \ll T^{\frac{3}{4}}.$$

1.7 lema. *Tarkime, kad* $T \to \infty$. *Tuomet yra teisingas įvertis*

$$G_1(T) \ll T^{\frac{5}{4}}.$$

Įrodymas. Pirmiausia įvertinsime integralą

$$I_1 \overset{def}{=} \int_T^{2T} S_1(t; N)dt.$$

Imame $N = cT$ su pakankamai maža konstanta c. Kadangi

$$e^{if(t,N)} = \cos(f(t, n)) + i\sin(f(t, n)),$$

tai

$$\sin(f(t,n)) = \frac{e^{if(t,n)} - e^{-if(t,n)}}{2i}.$$

Todėl integralo I_1 įverčiui gauti pakanka įvertinti sumą

$$\sum_{n\le cT} (-1)^n d(n) n^{-\frac{1}{2}} \int_T^{2T} \left(\operatorname{arcsin}\sqrt{\frac{\pi n}{2t}}\right)^{-2} \left(\frac{t}{2\pi n} + \frac{1}{4}\right)^{-\frac{1}{4}} e^{if(t,n)} dt.$$

Iš funkcijos $f(t,n)$ apibrėžimo randame, kad

$$f'(t,n) = 2\operatorname{arcsin}\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + 2t\left(\operatorname{arcsin}\sqrt{\frac{\pi n}{2t}}\right)' + \left(\sqrt{2\pi n t + \pi^2 n^2}\right)' =$$

$$= 2\log\left(\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + \sqrt{\frac{\pi n}{2t} + 1}\right) + 2t\left(\log\left(\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + \sqrt{\frac{\pi n}{2t} + 1}\right)\right)' +$$

$$+ \frac{1}{2}\left(2\pi n t + \pi^2 n^2\right)^{-\frac{1}{2}} 2\pi n = 2\log\left(\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + \sqrt{\frac{\pi n}{2t} + 1}\right) +$$

$$+ 2t \frac{-\frac{1}{2}\left(\frac{\pi n}{2\pi}\right)^{-\frac{1}{2}} \frac{\pi n}{2t^2} + \frac{1}{2}\left(\frac{\pi n}{2t} + 1\right)^{-\frac{1}{2}} \frac{\pi n}{2t^2}}{\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + \sqrt{\frac{\pi n}{2t} + 1}} + \left(2\pi n t + \pi^2 n^2\right)^{-\frac{1}{2}} \pi n =$$

$$= 2\log\left(\sqrt{\frac{\pi n}{2t}} + \sqrt{1 + \frac{\pi n}{2t}}\right).$$

Todėl

$$f'(t,n) \gg \sqrt{\frac{n}{T}}.$$

Vadinasi, pagal 1.5 lemą

$$\int_T^{2T} \left(\operatorname{arcsin}\sqrt{\frac{\pi n}{2t}}\right)^{-2} \left(\frac{t}{2\pi n} + \frac{1}{4}\right)^{-\frac{1}{4}} e^{if(t,n)} dt \ll T^{\frac{5}{4}} n^{-\frac{3}{4}}.$$

Iš čia išplaukia, jog

$$I_1 \ll T^{\frac{5}{4}} \sum_{n\le cT} d(n) n^{-\frac{5}{4}} \ll T^{\frac{5}{4}}. \tag{1.2}$$

Tegul dabar

$$I_2 \stackrel{def}{=} \int_T^{2T} S_2(t;N)dt.$$

Tuomet [4] monografijoje yra įrodyta, kad $I_2 \ll T\log^4 T$. Iš čia ir (1.2) gauname, kad

$$\int_T^{2T} G(t)dt \ll T^{\frac{5}{4}}.$$

Kadangi

$$G_1(T) = \int_1^T G(t)dt = \sum_{j=1}^{\left[\frac{\log T}{\log 2}\right]} \int_{T\cdot 2^{-j}}^{T\cdot 2^{-j+1}} G(t)dt \ll$$

$$\ll \sum_{j=1}^{\left[\frac{\log T}{\log 2}\right]} (T\cdot 2^{-j})^{\frac{5}{4}} \ll T^{\frac{5}{4}} \sum_{j=1}^{\infty} 2^{-\frac{5}{4}j} \ll T^{\frac{5}{4}},$$

nes eilutė

$$\sum_{j=1}^{\infty} 2^{-\frac{5}{4}j}$$

konverguoja kaip geometrinė progresija. Lema įrodyta.

Mums bus dar reikalinga Atkinsono formulė.

1.8 lema. *Yra teisingas įvertis*

$$E_1(x) = S_1(x;N) + S_2(x;N) + R(x), \qquad R(x) = O(\log^2 x).$$

Lemos įrodymas yra duotas [2] monografijoje.

2. FUNKCIJOS $\mathcal{Z}_1(\mathbf{s})$ ANALIZINIS PRATĘSIMAS

Iš apibrėžimo turime, kad pusplokštumėje $\sigma > 1$

$$\mathcal{Z}_1(s) = \int_1^\infty \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right)\right|^2 x^{-s} dx.$$

2.1 teorema. *Funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ yra analizinė pusplokštumėje $\sigma > 1$.*

Įrodymas. Funkcija

$$\left|\zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right)\right|^2 x^{-s}$$

yra analizinė visoje kompleksinėje plokštumoje, nes kai $x \geq 1$, funkcija x^{-s} yra sveikoji funkcija. Todėl teoremos įrodymui pakanka įrodyti, kad integralas, apibrėžiantis funkciją $\mathcal{Z}_1(s)$, konverguoja tolygiai srityje $\sigma \geq 1+\varepsilon$ su kiekvienu teigiamu ε. Tuomet, remdamiesi Vejerštraso teorema integralams, turėsime, jog funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ yra analizinė srityje $\sigma > 1$.

Tolygiam minėto integralo konvergavimui įrodyti pakanka parodyti, kad integralas yra mažoruojamas absoliučiai konverguojančiu integralu, kuris nepriklauso nuo s. Kadangi srityje $\sigma \geq 1 + \varepsilon$ yra teisingas įvertis

$$|x^{-s}| = |x^{-\sigma-it}| = x^{-\sigma}|x^{-it}| = x^{-\sigma} \leq x^{-1-\varepsilon},$$

tai įrodysime integralo

$$\int_1^\infty \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right)\right|^2 x^{-1-\varepsilon} dx \tag{2.1}$$

konvergavimą. Iš (1.1) įverčio ir 1.1 lemos gauname, kad yra teisingas įvertis

$$I_1\left(T, \frac{1}{2}\right) \ll T \log T. \tag{2.2}$$

Integruodami dalimis, randame

$$\int_1^\infty \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right)\right|^2 x^{-1-\varepsilon} dx = \int_1^\infty x^{-1-\varepsilon} d\left(\int_1^x \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + it\right)\right|^2 dt\right) =$$

$$= x^{-1-\varepsilon} \int_1^x \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + it\right)\right|^2 dt\bigg|_1^\infty + (1+\varepsilon)\int_1^\infty \left(\int_1^x \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + it\right)\right|^2 dt\right) x^{-2-\varepsilon} dx.$$

Todėl iš įverčio (2.2) išplaukia, kad

$$\int_1^\infty \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + ix\right)\right|^2 x^{-1-\varepsilon} dx \ll$$

$$\ll x^{-1-\varepsilon} I_1\Big(x, \frac{1}{2}\Big)\Big|_1^\infty + \int\limits_1^\infty x^{-2-\varepsilon} I_1\Big(x, \frac{1}{2}\Big) dx \ll$$

$$\ll x^{-1-\varepsilon} x \log x\Big|_1^\infty + \int\limits_1^\infty x^{-2-\varepsilon} x \log x dx =$$

$$= x^{-\varepsilon} \log x\Big|_1^\infty + \int\limits_1^\infty x^{-1-\varepsilon} \log x dx \ll$$

$$\ll \int\limits_1^\infty \log x d(x^{-\varepsilon}) \ll x^{-\varepsilon} \log x\Big|_1^\infty + \int\limits_1^\infty x^{-\varepsilon} \frac{dx}{x} =$$

$$= \int\limits_1^\infty x^{-1-\varepsilon} dx = \frac{x^{-\varepsilon}}{-\varepsilon}\Big|_1^\infty = \frac{1}{\varepsilon}.$$

Taigi, gavome, kad (2.1) integralas konverguoja tolygiai pusplokštumėje $\sigma > 1+\varepsilon$, su kiekvienu ε, todėl jis apibrėžia funkciją, analizinę srityje $\sigma > 1$.

Šio skyrelio tikslas yra analiziškai pratęsti $\mathcal{Z}_1(s)$ į kairę nuo pusplokštumės $\sigma > 1$.

2.2 teorema. *Funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ yra meromorfiškai pratęsiama į pusplokštumę $\sigma > -\frac{3}{4}$. Taškas $s = 1$ yra antrosios eilės polius. Be to, yra teisinga lygybė*

$$\mathcal{Z}_1(s) = \frac{1}{(s-1)^2} + \frac{2\gamma_0 - \log(2\pi)}{s-1} - E(1) +$$

$$+ \pi(s+1) + s(s+1)(s+2) \int\limits_1^\infty G_1(x) x^{-s-3} dx.$$

Įrodymas. Naudosime (1.1) formulę. Iš funkcijos $\mathcal{Z}_1(s)$ apibrėžimo turime, kad

$$\mathcal{Z}_1(s) = \int\limits_1^\infty \Big|\zeta\Big(\frac{1}{2} + ix\Big)\Big|^2 x^{-s} dx = \int\limits_1^\infty x^{-s} d\Big(\int\limits_1^x \Big|\zeta\Big(\frac{1}{2} + it\Big)\Big|^2 dt\Big).$$

Todėl iš (1.1) formulės randame, kad

$$\mathcal{Z}_1(s) = \int\limits_1^\infty x^{-s} d\Big(x \log\Big(\frac{x}{2\pi}\Big) + (2\gamma_0 - 1)x + E_1(x)\Big) =$$

$$= \int\limits_1^\infty \big(\log x + 2\gamma_0^{-1} - \log 2\pi + 1 + E_1'(x)\big) x^{-s} dx =$$

$$= \int\limits_1^\infty \big(\log x + 2\gamma_0 - \log 2\pi\big) x^{-s} dx + \int\limits_1^\infty E_1'(x) x^{-s} dx. \tag{2.3}$$

Kai $\sigma > 1$, integruodami dalimis, gauname

$$\int_1^\infty x^{-s} \log x dx = \frac{1}{1-s} \int_1^\infty \log x d(x^{-s+1}) =$$

$$= \frac{1}{1-s} \log x \cdot x^{-s+1} \Big|_1^\infty - \frac{1}{1-s} \int_1^\infty x^{-s+1} d(\log x) =$$

$$= \frac{1}{-1+s} \int_1^\infty x^{-s} dx = \frac{1}{-1+s} \cdot \frac{1}{1-s} x^{-s+1} \Big|_1^\infty = \frac{1}{(s-1)^2}. \tag{2.4}$$

Aišku, kad

$$\int_1^\infty (2\gamma_0 - \log 2\pi) x^{-s} dx = (2\gamma_0 - \log 2\pi) \frac{1}{1-s} x^{-s+1} \Big|_1^\infty =$$

$$= -\frac{2\gamma_0 - \log 2\pi}{-1+s}. \tag{2.5}$$

Be to, remdamiesi 1.1 lema, turime

$$\int_1^\infty E_1'(x) x^{-s} dx = \int_1^\infty x^{-s} d(E_1(x)) = E_1(x) x^{-s} \Big|_1^\infty + s \int_1^\infty E_1(x) x^{-s-1} dx =$$

$$= -E_1(1) + s \int_1^\infty E_1(x) x^{-s-1} dx. \tag{2.6}$$

Intergalo

$$I = \int_1^\infty E_1(x) x^{-s-1} dx$$

konvergavimui nustatyti panaudosime 1.2 lemą. Pritaikę Koši nelygybę, turime, kad

$$I \le \left(\int_1^\infty x^{-2\sigma - 2\alpha} dx \int_1^\infty E_1^2(x) x^{2\alpha - 2} dx \right)^{\frac{1}{2}}. \tag{2.7}$$

Čia α yra pagalbinė konstanta, kurią parinksime vėliau. Antrąjį integralą (2.7) nelygybėje integruojame dalimis ir taikome 1.2 lemą. Gauname

$$\int_1^\infty E_1^2(x)x^{2\alpha-2}dx = \int_1^\infty x^{2\alpha-2}d\Big(\int_1^x E_1^2(u)du\Big) =$$

$$= x^{2\alpha-2}\int_1^x E_1^2(u)du\Big|_1^\infty - (3-2\alpha)\int_1^\infty \Big(\int_1^x E_1^2(u)du\Big)x^{2\alpha-3}dx \ll$$

$$\ll x^{2\alpha-2+\frac{3}{2}}\Big|_1^\infty + \int_1^\infty x^{\frac{3}{2}+2\alpha-3}dx. \qquad (2.8)$$

Dabar parenkame konstantą α taip, kad kairioji (2.8) įverčio pusė būtų aprėžta. Taigi, turi būti $2\alpha - \frac{1}{2} < 0$.

Gauname, kad $\alpha < \frac{1}{4}$. Sugrįžę prie (2.7) įverčio, matome, kad σ reikia pasirinkti taip, kad

$$-2\sigma - 2\alpha < -1, \text{ arba } \sigma > \frac{1}{2} - \alpha.$$

Kadangi α yra bet koks skaičius mažesnis už $\frac{1}{4}$, tai iš čia randame, kad $\sigma > \frac{1}{4}$. Taigi gavome, kad integralas I konverguoja absoliučiai srityje $\sigma > \frac{1}{4}$.

Dabar iš (2.3)–(2.7) turime, kad pusplokštumėje $\sigma > \frac{1}{4}$ yra teisinga lygybė

$$\mathcal{Z}_1(s) = \frac{1}{(s-1)^2} + \frac{2\gamma_0 - \log(2\pi)}{s-1} - E_1(1) + s\int_1^\infty E_1(x)x^{-s-1}dx. \qquad (2.9)$$

Lieka parodyti, kad funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ galima analiziškai pratęsti į sritį $\sigma > -\frac{3}{4}$. Tarkime, kad $\sigma > \frac{1}{4}$. Tuomet

$$\int_1^\infty E_1(x)x^{-s-1}dx = \int_1^\infty x^{-s-1}d\Big(\int_1^x E_1(u)du\Big) =$$

$$= x^{-s-1}\Big(\int_1^x E_1(u)du\Big)\Big|_1^\infty + (s+1)\int_1^\infty \Big(\int_1^x E_1(u)du\Big)x^{-s-2}dx. \qquad (2.10)$$

Pasinaudoję dar kartą 1.2 lema, gauname įvertį

$$x^{-s-1}\Big(\int_1^x E_1(u)du\Big) \ll x^{-\sigma-1}\Big(\int_1^x dx\int_1^x E_1^2(u)du\Big)^{\frac{1}{2}} \ll x^{-\sigma-1+\frac{1}{2}+\frac{3}{4}} = x^{-\sigma+\frac{1}{4}}.$$

Kadangi $\sigma > \frac{1}{4}$, tai iš čia randame, kad

$$x^{-s-1}\Big(\int\limits_1^x E_1(u)du\Big)\Big|_1^\infty = 0.$$

Taigi, sugrįžę prie (2.10) lygybės, matome, kad

$$\int\limits_1^\infty E_1(x)x^{-s-1}dx = (s-1)\int\limits_1^\infty\Big(\int\limits_1^x E_1(u)du\Big)x^{-s-2}dx. \tag{2.11}$$

Iš funkcijos $G(T)$ apibrėžimo randame, kad

$$\int\limits_1^x E_1(u)du = \pi x + G(x).$$

Vadinasi,

$$\int\limits_1^\infty\Big(\int\limits_1^x E_1(u)du\Big)x^{-s-2}dx = \int\limits_1^\infty(\pi x^{-s-1} + G(x)x^{-s-2})dx =$$

$$= \frac{\pi}{-s}x^{-s}\Big|_1^\infty + \int\limits_1^\infty G(x)x^{-s-2}dx = \frac{\pi}{s} + \int\limits_1^\infty x^{-s-2}d\Big(\int\limits_1^\infty G(u)du\Big) =$$

$$= \frac{\pi}{s} + x^{-s-2}\Big(\int\limits_1^x G(u)du\Big)\Big|_1^\infty + (s+2)\int\limits_1^\infty G_1(x)x^{-s-3}dx =$$

$$= \frac{\pi}{s} + x^{-s-2}G_1(x)\Big|_1^\infty + (s+2)\int\limits_1^\infty G_1(x)x^{-s-3}dx, \tag{2.12}$$

nes

$$G_1(x) = \int\limits_1^x G(u)du.$$

Iš 1.7 lemos išplaukia, kad

$$x^{-s-2}G_1(x)\Big|_1^\infty = 0,$$

nes $\sigma > \frac{1}{4}$. Be to, 1.7 lemos įvertis

$$G_1(x) \ll x^{\frac{5}{4}}$$

rodo, kad integralas

$$\int_1^\infty G_1(x)x^{-s-3}dx \ll \int_1^\infty x^{-\sigma-\frac{7}{4}}dx$$

konverguoja, kai

$$-\sigma - \frac{7}{4} < -1,$$

tai yra, kai $\sigma > -\frac{3}{4}$.

Įrašę (2.11) ir (2.12) į (2.9), gauname, kad pusplokštumėje $\sigma > -\frac{3}{4}$ yra teisinga lygybė

$$\mathcal{Z}_1(s) = \frac{1}{(s-1)^2} + \frac{2\gamma_0 - \log(2\pi)}{s-1} - E(1) +$$
$$+\pi(s+1) + s(s+1)(s+2)\int_1^\infty G_1(x)x^{-s-3}dx,$$

kuri rodo, kad funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ yra analizinė pusplokštumėje $\sigma > -\frac{3}{4}$, o taškas $s = 1$ yra antrosios eilės polius su reziduumu $2\gamma_0 - \log(2\pi)$.

3. FUNKCIJOS $\mathcal{Z}_1(s)$ ĮVERTIS

Šiame skyrelyje įvertinsime funkciją $\mathcal{Z}_1(s)$ juostoje $0 \le \sigma \le 1$. Šiam tikslui naudosime (2.9) formulę. Kadangi šioje formulėje nariai

$$\frac{1}{s-1}, \quad \frac{2\gamma_0 - \log(2\pi)}{s-1}, \quad E_1(1)$$

yra aprėžti, tai lieka įvertinti integralą

$$s\int_1^\infty E_1(x)x^{-s-1}dx. \tag{3.1}$$

3.1 teorema. *Tarkime, kad $0 \le \sigma \le 1$ ir $t \ge t_0 > 0$. Tuomet yra teisingas įvertis*

$$\mathcal{Z}_1(\sigma+it) \ll_\varepsilon t^{\frac{4}{3}-\sigma+\varepsilon}.$$

Įrodymas. Pastebime, kad (2.9) formulę mes įrodėme tiktai srityje $\sigma > \frac{1}{4}$, tačiau 2.2 teorema leidžia tvirtinti, kad (2.9) formulę galime pratęsti į sritį $\sigma \ge 0$.

Tarkime, kad $X \ge 1$. Intervalą $[1,\infty]$ padalijame į dalinius intervalus $[X, 2X]$, ir nagrinėjame funkciją

$$s\int_X^{2X} E_1(x)x^{-s-1}dx.$$

Turėdami pastarojo integralo įvertį ir sumuodami, gausime ir (3.1) funkcijos įvertį.

Atskirai nagrinėsime tris atvejus:

1) $X < t$;

2) $t \le X \le t^2$;

3) $X > t^2$.

1) atvejis. Integruodami dalimis, randame

$$s\int_X^{2X} E_1(x)x^{-s-1}dx = -\int_X^{2X} E_1(x)dx^{-s} =$$

$$= -E_1(x)x^{-s}\Big|_X^{2X} + \int_X^{2X} x^{-s}dE_1(x). \tag{3.2}$$

Iš 1.1 lemos įverčio išplaukia, kad

$$-E_1(x)x^{-s}\Big|_X^{2X} \ll X^{\frac{1}{3}-\sigma}. \tag{3.3}$$

Iš funkcijos $E_1(x)$ išraiškos turime, jog

$$\int\limits_X^{2X} x^{-s}dE_1(x) = \int\limits_X^{2X} x^{-s}d\bigg(I_1\bigg(x,\frac{1}{2}\bigg) - x\log\bigg(\frac{x}{2\pi}\bigg) - (2\gamma_0-1)x\bigg) =$$

$$= \int\limits_X^{2X} x^{-s}\bigg|\zeta\bigg(\frac{1}{2}+ix\bigg)\bigg|^2 dx - \int\limits_X^{2X} x^{-s}\bigg(\log\frac{x}{2\pi}+1\bigg)dx -$$

$$-\int\limits_X^{2X} x^{-s}(2\gamma_0-1)dx. \tag{3.4}$$

Kadangi Rymano dzeta funkcijai galioja klasikinis įvertis [4]

$$\zeta\bigg(\frac{1}{2}+it\bigg) \ll t^{\frac{1}{6}},$$

tai iš (3.4) randame

$$\int\limits_X^{2X} x^{-s}dE_1(x) \ll X^{\frac{4}{3}-\sigma} + X^{1-\sigma}\log X + X^{1-\sigma} \ll X^{\frac{4}{3}-\sigma}.$$

Iš čia, (3.2) ir (3.3) gauname įvertį

$$s\int\limits_X^{2X} E_1(x)x^{-s-1}dx \ll X^{\frac{4}{3}-\sigma}.$$

Iš čia randame, kad

$$s\int\limits_1^{t} E_1(x)X^{-s-1}dx = -\sum_{0\le j\le \frac{\log t}{\log 2}-1} \int\limits_{t\cdot 2^{-j-1}}^{t\cdot 2^{-j}} E_1(x)x^{-s-1}dx \ll$$

$$\ll \sum_{0\le j\le \frac{\log t}{\log 2}-1} (t\cdot 2^{-j})^{\frac{4}{3}-\sigma} \ll t^{\frac{4}{3}-\sigma}. \tag{3.5}$$

3) atvejis. Šiuo atveju integralo

$$s\int\limits_X^{2X} E_1(x)x^{-s-1}dx$$

įverčiui naudosime Atkinsono formulę, kuri duoda funkcijos $E_1(x)$ išraišką elementarioσioms funkcijoms. Jos tvirtinimas yra 1.8 lema.

Pritaikę Koši nelygybę, turime, kad

$$\int\limits_X^{2X} R(x)x^{-s-1}dx \ll \Big(\int\limits_X^{2X} R^2(x)dx \int\limits_X^{2X} X^{-2\sigma-2}dx\Big)^{\frac{1}{2}} \ll$$

$$\ll \left(X\log^4 X \cdot X^{-2\sigma-1}\right)^{\frac{1}{2}} = X^{-\sigma}\log^2 X. \tag{3.6}$$

Panašiai yra įvertinamas ir integralas

$$\int\limits_X^{2X} S_2(x,N)x^{-s-1}dx.$$

Čia mes parenkame $N = cX$ su pakankamai maža teigiama konstanta.

Kadangi galioja įvertis [4]

$$\int\limits_X^{2X} |S_2(x,N)|^2 dx \ll X\log^4 X,$$

tai pritaikę Koši nelygybę randame, kad

$$\int\limits_X^{2X} S_2(x,N)x^{-s-1}dx \ll \Big(\int\limits_X^{2X} \big|S_2(x,N)\big|^2 dx \int\limits_X^{2X} x^{-2\sigma-2}dx\Big)^{\frac{1}{2}} \ll$$

$$\ll \big(x\log^4 X \cdot X^{-2\sigma-1}\big)^{\frac{1}{2}} = x^{-\sigma}\log^2 X.$$

Iš čia ir (3.6)

$$s\int\limits_t^{\infty} \big(S_2(x,N) + R(x)\big)x^{-s-1}dx =$$

$$= \sum_{j=0}^{\infty} \int\limits_{t^2 \cdot 2^j}^{t^2 \cdot 2^{j+1}} \big(S_2(x,N) + R(x)\big) x^{-s-1} dx \ll$$

$$\ll t \sum_{j=0}^{\infty} (t^2 \cdot 2^j)^{-\sigma} \log^2 (t^2 \cdot 2^j) \ll t^{1-2\sigma} \log^2 t. \tag{3.7}$$

Dabar įvertinsime integralą su $S_1(x,N)$. Pastebime, kad iš funkcijos $S_1(x,N)$ apibrėžimo gauname

$$s \int\limits_{X}^{2X} S_1(x,N) x^{-s-1} dx \ll$$

$$\ll t \sum_{m \leq cX} \left| (-1)^m d(m) m^{-\frac{3}{4}} \right| \left| \int\limits_{X}^{2X} x^{-\frac{3}{4-\sigma}} e(x,m) e^{iF_{\pm}(x)} dx \right|,$$

čia

$$e(x,m) = \left(1 + \frac{\pi m}{2x}\right)^{-\frac{1}{4}} \left(\sqrt{\frac{2x}{\pi m}} \operatorname{arsinh} \sqrt{\frac{\pi m}{2x}}\right)^{-1} = 1 + O\left(\frac{m}{x}\right), \tag{3.8}$$

o

$$F_{\pm}(x) = f(x,m) \pm t \log x$$

ir

$$f(x,m) = 2x \cdot \operatorname{arsinh} \sqrt{\frac{xm}{2x}} + \sqrt{2\pi m x + \pi^2 m^2} - \frac{\pi}{4}.$$

Užtenka nagrinėti $F_-(x)$, kadangi $F'_+(x) \neq 0$.

Iš funkcijos $F_-(x)$ apibrėžimo gauname, kad

$$F'_-(x) = 2 \log \left(\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} + \sqrt{1 + \frac{\pi m}{2x}} \right) - \frac{t}{x}.$$

Kadangi $X > t^2$ ir $N = cX$ su pakankamai maža konstanta c, tai iš čia randame, kad

$$F'(x) \gg \sqrt{\frac{m}{X}}.$$

Pasinaudoje šiuo įverčiu ir 1.5 lema, iš (3.8) gauname, kad

$$s\int_X^{2X} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll$$

$$\ll t\sum_{m\ll X} d(m)m^{-\frac{3}{4}}X^{-\frac{3}{4}-\sigma}m^{-\frac{1}{2}}X^{\frac{1}{2}} \ll tX^{-\frac{1}{4}-\sigma}.$$

Vadinasi,

$$s\int_{t^2}^{\infty} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll t\sum_{j=0}^{\infty}\left|\int_{t^2\cdot 2^j}^{t^2\cdot 2^{j+1}} S_1(x,N)x^{-s-1}dx\right| \ll$$

$$\ll t\sum_{j=0}^{\infty}(t^2\cdot 2^j)^{-\frac{1}{4}-\sigma} \ll^{1-\frac{1}{2}-2\sigma} = t^{\frac{1}{2}-2\sigma}.$$

Iš čia ir (3.7) galutinai turime, kad

$$s\int_{t^2}^{\infty} E_1(x)x^{-s-1}dx \ll t^{1-2\sigma}\log^2 t. \tag{3.9}$$

Atvejis $t \le X \le t^2$ yra pats sudėtingiausias. Jį dar dalijame į tris atskirus atvejus: a) $m \ge \frac{c_1t^2}{X}$, su pakankamai didele konstanta c_1. Šiuo atveju vėl turime, kad

$$F'_-(x) \gg \sqrt{\frac{m}{X}},$$

todėl, pakartoję tuos pačius samprotavimus kaip ir atveju $X \gg t^2$, gauname

$$s\int_X^{2X} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll$$

$$\ll t\sum_{\frac{c_1t^2}{X}\le m\le c_1X} d(m)m^{-\frac{3}{4}}X^{-\frac{3}{4}-\sigma}m^{-\frac{1}{2}}X^{\frac{1}{2}} \ll t^{1+\varepsilon}X^{-\frac{1}{4}-\sigma}.$$

Taigi vėl randame, kad

$$s\int_t^{t^2} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll t^{1+\varepsilon}\sum_{j=0}^{\infty}\left|\int_{t\cdot 2^j}^{t\cdot 2^{j+1}} S_1(x,N)x^{-s-1}dx\right| \ll$$

$$\ll t^{1+\varepsilon} \sum_{j=0}^{\infty} (t \cdot 2^j)^{-\frac{1}{4}-\sigma} \ll t^{\frac{1}{2}-\sigma+\varepsilon}. \tag{3.10}$$

b) $m \le \frac{c_2 t^2}{X}$ su pakankamai maža teigiama konstanta c_2. Šiuo atveju iš funkcijos $F_-(x)$ išvestinės pavidalo randame, kad $F'_-(x) \gg \frac{t}{X}$.

Vėl pasinaudoję 4.2 lema, gauname

$$s \int_X^{2X} S_1(x, N) x^{-s-1} dx \ll \sum_{m \le \frac{c_2 t^2}{X}} d(m) m^{-\frac{3}{4}} X^{-\frac{3}{4}-\sigma} X^1 t^{-1} =$$

$$= X^{\frac{1}{4}-\sigma} \sum_{m \le \frac{c_2 t^2}{X}} d(m) m^{-\frac{3}{4}} \ll$$

$$\ll X^{\frac{1}{4}-\sigma} \left(\frac{t^2}{X}\right)^{\frac{1}{4}} t^{\varepsilon} = t^{\frac{1}{2}+\varepsilon} X^{-\sigma}. \tag{3.11}$$

Todėl

$$s \int_t^{t^2} S_1(x, N) x^{-s-1} dx \ll t \sum_{j=0}^{\infty} \left| \int_{t \cdot 2^j}^{t \cdot 2^{j+1}} S_1(x, N) x^{-s-1} dx \right| \ll$$

$$\ll t \sum_{j=0}^{\infty} (t \cdot 2^j)^{-\frac{1}{4}-\sigma} \ll t^{\frac{1}{2}+\varepsilon} \sum_{j=0}^{\infty} (t \cdot 2^j)^{-\sigma} \ll$$

$$\ll t^{\frac{1}{2}-\sigma+\varepsilon} \sum_{j=0}^{\infty} 2^{-j\sigma} \ll t^{\frac{1}{2}-\sigma+\varepsilon}.$$

c) Liko sunkiausias atvejis – kai $F'_-(x)$ kuriame nors taške $x_0 \in [X, 2X]$ virsta nuliu, arba, kai yra daug mažesnė už trupmeną $\frac{t}{X}$. Skaičiuojame funkcijos $F_-(x)$ antrąją išvestinę. Randame, kad

$$F''_{\pm}(x) = \frac{\left(\left(\frac{\pi m}{2x}\right)^{-\frac{1}{2}}\left(-\frac{\pi m}{2x^2}\right) + \left(1 + \frac{\pi m}{2x}\right)^{-\frac{1}{2}}\left(-\frac{\pi m}{2x^2}\right)\right)}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} + \sqrt{1 + \frac{\pi m}{2x}}} \mp \frac{t}{x^2} =$$

$$= \frac{-\frac{\pi m}{2x^2}\left(\frac{1}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}}} + \frac{1}{\sqrt{1+\frac{\pi m}{2x}}}\right)}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} + \sqrt{1 + \frac{\pi m}{2x}}} \mp \frac{t}{x^2} =$$

$$= -\frac{\pi m}{2x^2} \frac{\frac{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} + \sqrt{1+\frac{\pi m}{2x}}}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} \cdot \sqrt{1+\frac{\pi m}{2x}}}}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}} + \sqrt{1 + \frac{\pi m}{2x}}} \mp \frac{t}{x^2} =$$

$$= -\frac{\pi m}{2x^2}\frac{1}{\sqrt{\frac{\pi m}{2x}}+\sqrt{1+\frac{\pi m}{2x}}} \mp \frac{t}{x^2}.$$

Kadangi pagal mūsų parinkimą santykis $\frac{m}{X}$ yra mažas, tai iš čia išplaukia, kad taško x_0 aplinkoje yra teisingi įverčiai $\frac{c_4 t}{X^2} \le F''(x) \le c_3\frac{t}{X^2}$.

Pritaikę 1.5 lemą su antrąja išvestine, gauname, kad

$$\int_X^{2X} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll \sum_{\frac{c_6t^2}{X}\le m\le\frac{c_5t^2}{X}} d(m)m^{-\frac{3}{4}}X^{-\frac{3}{4}-\sigma}\left(\frac{t}{X^2}\right)^{-\frac{1}{2}} \ll$$

$$\ll t^{-\frac{1}{2}}X^{\frac{1}{4}-\sigma}\sum_{\frac{c_6t^2}{X}\le m\le\frac{c_5t^2}{X}} d(m)m^{-\frac{3}{4}} \ll$$

$$\ll t^{-\frac{1}{2}+\varepsilon}X^{\frac{1}{4}-\sigma}\left(\frac{t^2}{X}\right)^{\frac{1}{4}} = t^{\varepsilon}X^{-\sigma}.$$

Iš čia randame

$$s\int_t^{t^2} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll t\sum_{j=0}^{\infty}\left|\int_{t\cdot 2^j}^{t\cdot 2^{j+1}} S_1(x,N)x^{-s-1}dx\right| \ll$$

$$t^{1+\varepsilon}\sum_{j=0}^{\infty}(t\cdot 2^j)^{-\sigma} \ll t^{1-\sigma+\varepsilon}\sum_{j=0}^{\infty}2^{-j-\sigma} \ll t^{1-\sigma+\varepsilon}. \tag{3.12}$$

Iš (3.10)–(3.12) įverčių galutinai gauname, kad

$$s\int_t^{t^2} S_1(x,N)x^{-s-1}dx \ll t^{1-\sigma+\varepsilon}.$$

3.1 teoremos tvirtinimas dabar išplaukia iš (3.5), (3.7), (3.9) ir (3.13) įverčių.

IŠVADOS

Magistro darbe išnagrinėta funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$. Pagrindiniai darbo rezultatai yra tokios teoremos:

2.2 teorema. *Funkcija $\mathcal{Z}_1(s)$ yra meromorfiškai pratęsiama į pusplokštumę $\sigma > -\frac{3}{4}$. Taškas $s = 1$ yra antrosios eilės polius. Be to, yra teisinga lygybė*

$$\mathcal{Z}_1(s) = \frac{1}{(s-1)^2} + \frac{2\gamma_0 - \log(2\pi)}{s-1} - E(1)+$$

$$+\pi(s+1) + s(s+1)(s+2)\int\limits_1^\infty G_1(x)x^{-s-3}dx$$

ir

3.1 teorema. *Tarkime, kad $0 \le \sigma \le 1$ ir $t \ge t_0 > 0$. Tuomet yra teisingas įvertis*

$$\mathcal{Z}_1(\sigma + it) \ll_\varepsilon t^{\frac{4}{3}-\sigma+\varepsilon}.$$

LITERATŪRA

1. HAFNER, J. L.; IVIČ, A. *On the mean-square of the Riemann zeta-function on the critical line.* J. Number Theory 32, 151–191 (1989).

2. IVIČ, A. *The Riemann Zeta-Function.* Wiley, New York, 1985.

3. LAURINČIKAS, A. *Limit Theorems for the Riemann Zeta-Function.* Kluwer, Dordrecht, Boston, London, 1996.

4. TITCHMATSH, E. C. *The Theory of the Riemann Zeta-Function.* Clarendon Press, Oxford, 1986.

The Mellin transform of the Riemann zeta - function on the critical line

SUMMARY

Let $\zeta(s), s = \sigma + it$, denote the Riemann zeta - function. We consider the modified Mellin transform $\mathcal{Z}_1(s)$ of $|\zeta(\frac{1}{2} + it)|^{\frac{1}{2}}$ defined, for $\sigma > 1$, by

$$\mathcal{Z}_1(s) = \int\limits_1^\infty \left|\zeta\left(\frac{1}{2} + it\right)\right|^2 x^{-s} dx.$$

We prove that the function $\mathcal{Z}_1(s)$ is analytically continuable to the halfplane $\sigma > -\frac{3}{4}$, except for a simple pole $s = 1$ with residue

$$2\gamma_0 - \log(2\pi),$$

where γ_0 is the Euler constant.

Moreover, we obtain that, for $0 \leq \sigma \leq 1$ and $t \geq t_0 > 1$, the estimate

$$\mathcal{Z}_1(\sigma + it) \ll_\varepsilon t^{\frac{4}{3} - \sigma + \varepsilon}$$

is true with arbitrary $\varepsilon > 0$.